

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till i första hand regeringen och myndigheter inom rättsväsendet.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

urn: nbn: se: bra-1179

© Brottsförebyggande rådet 2024
Enheten för rättsstatistik

Omslagsillustration: Susanne Engman

Produktion: Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm

Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Denna publikation kan laddas ner från Brås webbplats www.bra.se/publikationer

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Huvudresultat för 2023	3
Tolkning av statistiken	5
Begrepp och definitioner	7
Resultat	9
Personer på anstalt	9
Personer på anstalt efter ålder	14
Personer på anstalt efter medborgarskap	18
Brottsstrukturen	19
Tidigare kriminalvårdspåföljd	23
Strafftider för intagna på anstalt	25
Personer inskrivna i häkte	30
Brottstyp för personer som påbörjat eller har pågående fängelseverkställighet	33
Beskrivning av statistiken	38
Statistikens ändamål	38
Statistikens innehåll	39
Insamling och bearbetning	39
Jämförbarhet över tid	39

Sammanfattning

Den officiella kriminalvårdsstatistiken ger en översiktlig bild av Kriminalvårdens verksamhet i fängelse och i häkte. Den beskriver nivån och utvecklingen över tid med avseende på antalet personer som påbörjat en fängelseverkställighet under 2023, antalet personer som hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 samt genomsnittligt antal inskrivna i häkte under 2023.

Huvudresultat för 2023

Nedan ges en sammanfattning av huvudresultaten över påbörjade fängelseverkställighet, pågående fängelseverkställighet den 1 oktober samt inskrivna i häkte.

Påbörjad fängelseverkställighet

- År 2023 påbörjade 10 647 personer en fängelseverkställighet. Jämfört med 2022 var det en ökning med 3 procent. Jämfört med 2014 motsvarade det en ökning på 19 procent. Av de påbörjade fängelseverkställigheterna avsåg 8 procent kvinnor och 92 procent män.
- Av de som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023 hade totalt 74 procent svenskt medborgarskap, medan 26 procent saknade svenskt medborgarskap. Andelen personer utan svenskt medborgarskap var högre bland männen (27 %) än bland kvinnorna (16 %). Fördelningen mellan personer med svenskt respektive utan svenskt medborgarskap var ett år tidigare 71 respektive 29 procent. Tio år tidigare, 2014 var fördelningen 66 procent med svenskt medborgarskap och 34 procent som saknade svenskt medborgarskap.
- Av de personer som påbörjat en fängelseverkställighet hade 40 procent haft minst en frihetsberövande påföljd tidigare, medan 46 procent helt saknade tidigare kriminalvårdspåföljd och 14 procent endast haft en frivårdspåföljd.
- Av de personer som påbörjade en fängelseverkställighet hade nästan en tredjedel, 32 procent, dömts för narkotikabrott som huvudbrott.

Pågående fängelseverkställighet den 1 oktober

- Totalt hade 6 985 personer en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023. Vid tidpunkten var 434 kvinnor respektive 6 551 män intagna på anstalt. Det är en ökning med 14 procent jämfört med samma tidpunkt året innan och 62 procent jämfört med 2014.

Inskrivna i häkte

- I genomsnitt var 3 061 personer per dag inskrivna i häkte under 2023, vilket motsvarade en ökning på totalt 14 procent sedan 2022.
- Av samtliga inskrivna i häkte var 86 procent häktade och 11 procent personer som avtjänade sin fängelsepåföljd i häkte (så kallade verkställighetsfall).
- Antalet verkställighetsfall under 2023 avsåg i genomsnitt 323 personer per dag. Det motsvarade en minskning med 6 procent sedan 2023.

Inledning

Statistiken över kriminalvårdinsatser på anstalt redovisar personer intagna på kriminalvårdsanstalt samt personer inskrivna i häkte. För att redovisa intagna personer används tre mått:

- antalet som påbörjat en fängelseverkställighet under året. En person som har tagits in flera gånger under året räknas flera gånger.
- antalet med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober.
- genomsnittligt antal intagna i häkte per dag under året.

Tolkning av statistiken

Tänk på det som tas upp i det här avsnittet när du tolkar statistiken över kriminalvård.

Statistiken är deskriptiv

Det innebär att den inte ger några djupgående förklaringar till de förändringar som skett under den redovisade perioden. Vid tolkning av resultaten bör man dock tänka på att kriminalvårdsstatistiken påverkas av inflödet av ärenden som handläggs av myndigheterna tidigare i rättskedjan, främst av domstolarna.

Personer med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober

Statistiken över personer med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober omfattar i högre grad personer som dömts till längre fängelsestraff, medan statistiken över personer som påbörjat en fängelseverkställighet under året i högre grad omfattar personer som dömts till kortare fängelsestraff. Strukturen vad det gäller ålder, kön, tidigare kriminalvårdspåföljd och vilket huvudbrott de dömts för kan därför se olika ut i de två populationerna.

Redovisning av fängelsetiden

Den redovisade fängelsetiden är den tid som respektive person dömts till, och tar därmed inte hänsyn till villkorlig frigivning eller tillgodoräknad tid.

Statistiken redovisas som regel uppdelad på kön

Sedan 1998 redovisas statistiken uppdelad på kön. I vissa fall är de könsuppdelade tidsserierna kortare än de tidsserier som finns för

totalvärdet, eftersom det inte har gått att retroaktivt återskapa statistiken uppdelade på kön.

Antalet kvinnor är i de flesta fall litet

I förhållande till det totala antalet personer som redovisas i statistiken är antalet kvinnor i de flesta fall litet. Det är något man bör ta hänsyn till eftersom det innebär att även små förändringar i antalet då kan resultera i stora procentuella upp- och nedgångar.

Ny lagstiftning kan innebära förändringar

Innebörden av en brottslig gärning kan påverkas över tid på grund av förändringar i lagstiftningen. Det medför att man vid jämförelser av antalet intagningar eller pågående fängelseverkställigheter för ett visst brott med tidigare år även bör ta hänsyn till eventuella förändringar i lagstiftningen.

Utvecklingen av den genomsnittliga strafftiden

Förändringar i de utdömda strafftiderna påverkar den genomsnittliga strafftiden. En ökad genomsnittstid behöver dock inte bero på en faktisk ökning av domslut med längre strafftider, utan kan till exempel vara en följd av en minskning av antalet domslut med kortare strafftider, och tvärtom.

Begrepp och definitioner

Anstalt: Är en annan benämning på fängelse. Anstalterna är indelade i säkerhetsnivåer från slutna anstalter ned till anstalter som helt saknar direkta rymningshinder. Sedan 2012 är anstalterna indelade i säkerhetsklasserna 1–3, där klass 1 har högst säkerhet.

Avslutad fängelseverkställighet Att någon avslutar en fängelseverkställighet innebär att personen lämnar anstalten fysiskt, men inte nödvändigtvis att kriminalvårdspåföljden är avslutad. Det kan röra sig om personer som frigivits, personer för vilka verkställigheten av domen överflyttats till ett annat land, personer som har avlidit eller som av annan anledning inte längre befinner sig på anstalt. I många fall övergår ansvaret till frivården. I Kriminalvårdsstatistiken ersatte begreppet 2020 det tidigare begreppet *avgått från anstalt*.

Avvikelse eller **rymning:** Det innebär att en person med en pågående fängelseverkställighet på anstalt har lämnat anstaltsområdet utan tillstånd eller att klienten inte har återvänt efter att ha fått vistas utanför anstaltsområdet under en viss tillåten tid. Här ingår även de händelser när en person avviker utan tillstånd från sin bevakare, i samband med en bevakad transport eller bevakad utevistelse.

Frigivna: Personer som villkorligt frigivits från sina fängelsestraff och personer som helt har verkställt sina fängelsestraff. Enligt huvudregeln tillämpas i dag villkorlig frigivning när två tredjedelar av den utdömda tiden, dock minst en månad, har avtjänats

Fängelseverkställighet: En eller flera fängelsepåföljder som verkställs genom att den dömda avtjänar sitt straff på anstalt eller i häkte. Under fängelseverkställigheten kan klienten även befinna sig utanför verksamhetsstället i samband med beviljad särskild utslussningsåtgärd eller tillfälligt, exempelvis vid permission.

Häktning: Frihetsberövande som beslutas av domstol efter framställning av åklagare. Häktningsförhandling ska ske i domstol senast fyra dagar efter gripandet. För att häktning ska kunna ske måste den misstänkta ha begått ett brott som kan ge fängelse i minst ett år. Åtal ska normalt vara väckt inom två veckor från häktningsbeslutet. I annat fall ska en ny häktningsförhandling hållas. Häktning regleras i 24 kap. Rättegångsbalken.

Permissioner genomförda med anmärkning: Är permissioner som missköts på olika sätt, till exempel genom att den intagna inte kommer

tillbaka till anstalten när tiden för permissionen löpt ut, inte vistas på rätt ort eller inte följer föreskrifter om drogfrihet. I statistiken redovisas det här som *permissioner genomförda med anmärkning*.

Planerade permissioner: Används för att underlätta anpassningen till samhället, en intagen får då tillstånd att lämna anstalten (beviljas permission) under en viss kort tid. I statistiken redovisas det här som *planerade permissioner*.

Påbörjad fängelseverkställighet: Redovisning av personer som påbörjar en fängelseverkställighet under referensåret.

Pågående fängelseverkställighet: Avser personer som är inskrivna på anstalt eller i häkte (verkställighetsfall) vid en viss tidpunkt.

Verkställighetsfall: Innebär att personen avtjänar sitt fängelsestraff i häkte, i väntan på en plats på anstalt.

Villkorlig frigivning: Innebär att den som dömts till fängelse på viss tid kan friges innan hela den utdömda strafftiden har avtjänats.

För en mer detaljerad beskrivning av statistiken, se Kvalitetsdeklaration för Kriminalvård – Fängelse och häkte på Brås webbplats, www.bra.se.

Resultat

I sammanställningen som följer i denna rapport redovisas huvudresultaten från statistiken över kriminalvård 2023. Först redovisas nivån och utvecklingen av antalet personer som påbörjat en fängelseverkställighet under 2023 och personer som hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober samma år. Resultaten redovisas uppdelat efter kön samt efter olika redovisningsgrupper, som exempelvis ålder, brottskategori, tidigare kriminalvårdspåföljd och strafftid. I sammanställningen redovisas även antalet beviljade respektive planerade permissioner. Dessutom redovisas det genomsnittliga antalet inskrivna i häkte per dag under året. Slutligen redovisas nivån och utvecklingen av påbörjade och pågående fängelseverkställigheter för de fyra största brottskategorierna.

Personer på anstalt

Samtliga personer som har påbörjat en fängelseverkställighet under året ingår i statistiken över personer som *påbörjat* en fängelseverkställighet. De personer som var inskrivna på anstalt den 1 oktober ingår i populationen för *pågående* fängelseverkställighet.

Personer som påbörjat en fängelseverkställighet

Statistiken över personer som påbörjat fängelseverkställighet finns att följa från år 1975 i Brås statistik. Från år 1998 finns statistiken uppdelad på kön.

Under 2023 var det 10 647 personer som påbörjade en fängelseverkställighet, vilket var en ökning med 3 procent jämfört med 2022.

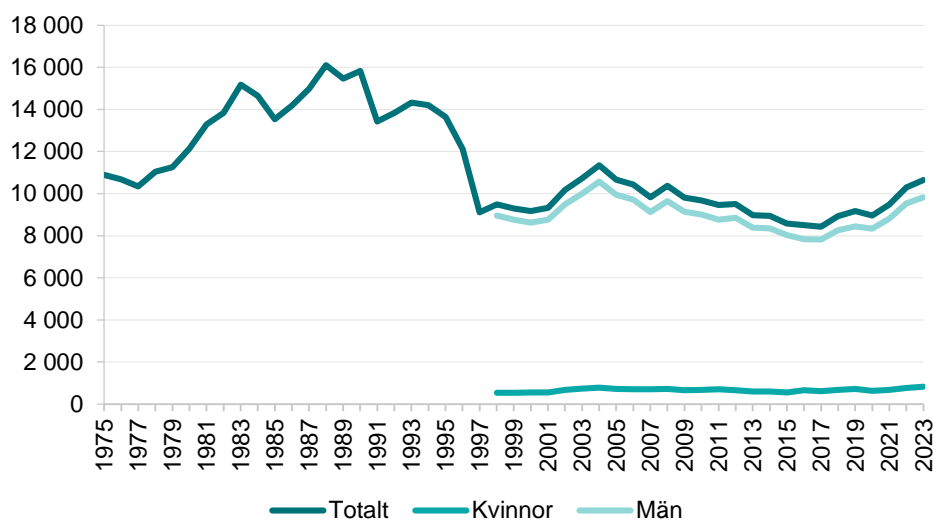
Jämfört med 1975 var antalet som påbörjat en fängelseverkställighet 2 procent färre 2023. De allra högsta nivåerna under perioden kan noteras under slutet av 80-talet och början av 90-talet. De lägsta nivåerna återfinns under perioden 2013–2020. Men även under 1997–2001 var nivåerna relativt låga.

Under den senaste tioårsperioden (2014–2023) skedde först en nedgång av antalet intagna fram till 2017. Den ökning som har skett från 2017 och framåt kan troligen förklaras med de straffskärpningar av grova brott som har genomförts vid flera tillfällen under de senaste åren. Under dessa år har även antalet personer som lagförts för grova brott ökat.¹ Sammantaget

¹ Se Personer lagförda för brott www.bra.se.

innebär det att det totala antalet påbörjade fängelseverkställigheter ökat med 19 procent sedan 2014.

Figur 1. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet, åren 1975–2023.

Pågående fängelseverkställighet den 1 oktober

Statistik över pågående fängelseverkställigheter den 1 oktober finns att följa från 1990. Från 1997 går det även att följa utvecklingen uppdelat på kön.

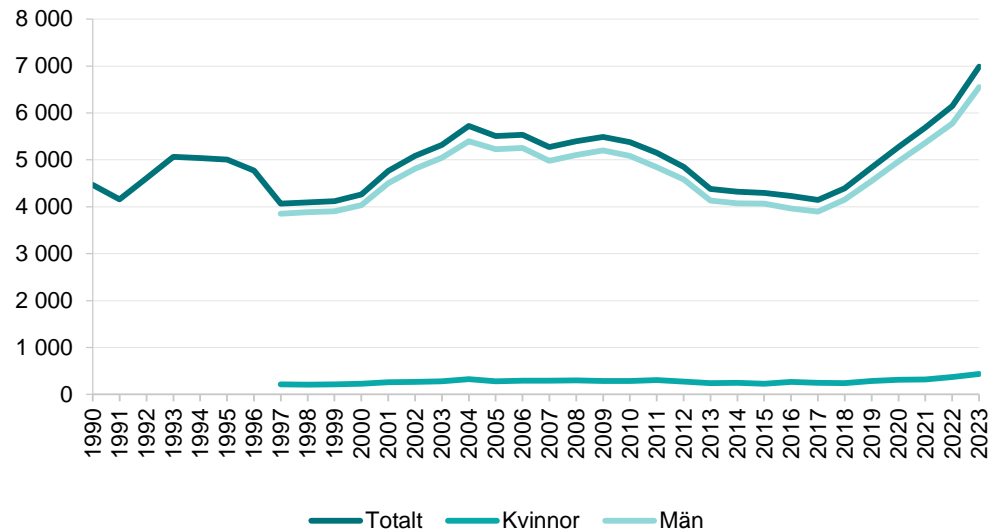
Den 1 oktober 2023 hade totalt 6 985 personer en pågående fängelseverkställighet, vilket var en ökning med 14 procent jämfört med samma datum året innan. Totalt var det därmed 434 kvinnor och 6 551 män som avtjänade en fängelseverkställighet den 1 oktober 2023, det motsvarar en andelsfördelning av 6 procent kvinnor och 74 procent män.

Jämfört med 1990 har antalet personer med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober ökat med 57 procent. Nivån 2023 var för andra året i rad den högsta sedan mätperiodens början 1990. Jämfört med 1997 har antalet kvinnor ökat med 104 procent och antalet män med 70 procent. Under perioden 2009–2017 minskade framför allt antalet män med en pågående fängelseverkställighet. Därefter har antalet män stadigt ökat fram till 2023. Antalet kvinnor har ökat för varje år från 2018 fram till 2023.

Den senaste tioårsperioden (2014–2023) har det totala antalet personer med en pågående fängelseverkställighet ökat med 62 procent. Att antalet intagna den första oktober ökar i snabbare takt än det totala antalet intagna

per år kan förklaras av ett ökande antal fängelsedomar med längre påföljder under de senaste åren.²

Figur 2. Antal personer med pågående fängelseverkställighet den 1 oktober, åren 1990–2023.

² Se även statistiken över "Personer lagförda för brott", på www.bra.se.

Medelbeläggning

Medelbeläggningen är en beräkning av det genomsnittliga antalet inskrivna personer på anstalt per dag, under ett år.

År 2023 var medelbeläggningen på anstalt 5 641 personer. Jämfört med 2022 ökade medelbeläggningen med 522 personer. Medelbeläggningen under 2023 var för kvinnor 354 personer och för män 5 287 personer. Det innebär att beläggningsgraden på anstalternas ordinarie platser var 120 procent under 2023. Beläggningsgraden har ökat för varje år under den period som redovisas i statistiken.³

Tabell 1. Platser och medelbeläggning i anstalt, åren 2018-2023.⁴

År	Samtliga medelbeläggning	Samtliga, beslutade fasta ordinarie platser	Samtliga, beläggningsgrad fasta ordinarie platser	Samtliga, totalt antal platser	Samtliga, beläggningsgrad totalt antal platser	Kvinnor, medelbeläggning	Män, medelbeläggning
2018	3 921	4 249	92 %				
2019	4 263	4 332	98 %				
2020	4 513	4 362	103 %				
2021	4 818	4 417	109 %	5 115	94 %		
2022	5 119	4 545	113 %	5 342	96 %	311	4 808
2023	5 641	4 709	120 %	5 782	98 %	354	5 287

Permissioner och avvikelser från anstalt

Både antalet permissioner och antalet avvikelser från anstalt har, med undantag för 2015–2016 då nivån minskade, legat relativt stabilt under den senaste tioårsperioden. De kraftiga skiftningarna mellan åren 2019 till 2022 beror på de förändrade rutiner som infördes under covid-19-pandemin och återgången till normala rutiner därefter.

Permissioner

År 2023 planerades 17 650 permissioner, vilket var en ökning med 3 procent jämfört med 2022. Det rörde sig om 1 665 planerade

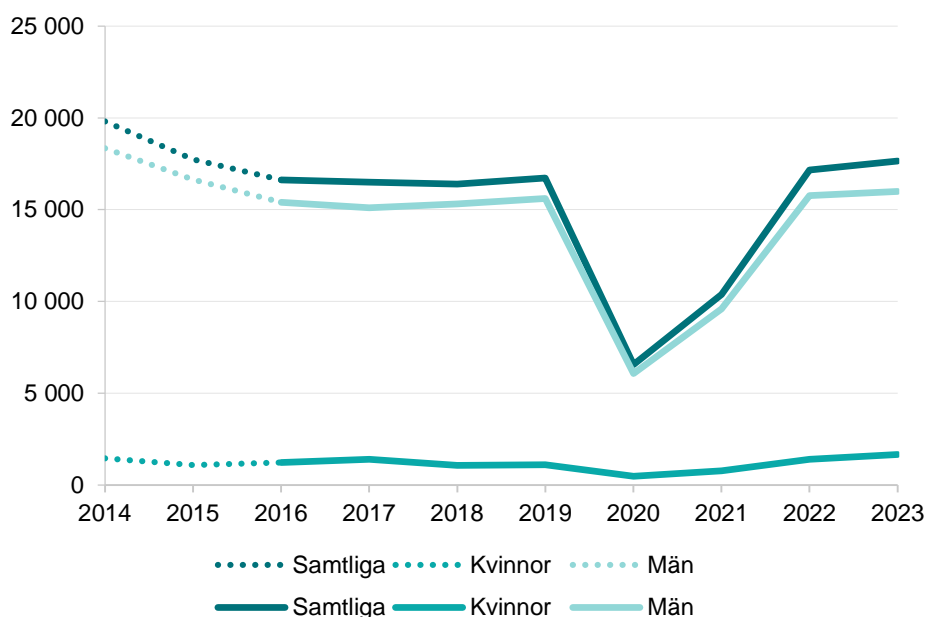
³ Statistik över medelbeläggning redovisas från 2018.

⁴ Beräkning av medelbeläggningen har av Kriminalvården ändrats flera gånger under de senaste åren för att få ett mer precist mått. Medelbeläggning beräknad utifrån nuvarande formel finns från 2018 och framåt. Från 2021 respektive 2022 finns även beräkning av beläggningsgrad för samtliga platser respektive medelbeläggning uppdelat på kön. För mer information om ändringar i statistiken se Kvalitetsdeklaration för Kriminalvårdsstatistik – fängelse och häkte på Brås webbplats, www.bra.se/statistik.

permissioner för kvinnor och 15 985 för män. Av de planerade permissionerna genomfördes 95 procent utan anmärkning.

Eftersom det inte finns någon redovisning av antalet planerade permissioner för 2014 går det inte att göra någon jämförelse tio år bakåt. Däremot redovisas i figuren nedan antalet beviljade permissioner för åren 2014 till 2016.

Figur 3. Antal planerade permissioner från anstalt, åren 2017–2023. Beviljade permissioner användes som mått under perioden 2014–2016.

Avvikelser

År 2023 avvek 154 personer från anstalt. Hälften av avvikelserna (52 %) skedde vid vistelse utanför anstalt. Resterande del gällde rymningar direkt från anstalt. Samtliga rymningar direkt från anstalt skedde från anstalt med säkerhetsklass 3.⁵ Antalet rymningar direkt från anstalter med säkerhetsklass 3 har minskat med 20 procent jämfört med 2022. Från 93 till 74 rymningar.

Avslutade fängelseverkställigheter

Totalt avslutades 9 651 fängelseverkställigheter under 2023. Av dessa avsåg 746 kvinnor och 8 905 män. Antalet avslutade fängelseverkställigheter låg på samma nivå som föregående år med en minskning på 43 personer (– 0 %). För kvinnor ökade antalet avslutade fängelseverkställigheter med

⁵Anstalter med säkerhetsklass 3 kännetecknas bland annat av att de saknar direkta rymningshinder.

7 procent medan nivån för män låg kvar på samma nivå som föregående år, en minskning med 93 personer (-1 %). Jämfört med 2014 var antalet avslutade fängelseverkställigheter totalt 8 procent högre.

Av samtliga personer som avslutade sin fängelseverkställighet under 2023 var 73 procent villkorligt frigivna. Jämfört med 2022 var det en ökning med 3 procentenheter, medan det jämfört med 2014 var 4 procentenheter färre villkorligt frigivna. Cirka 21 procent hade helt verkställt sin påföljd vid avslutad fängelseverkställighet under 2023. Resterande 6 procent avslutade sin fängelseverkställighet genom att till exempel bli överflyttad till annat land, bli frigiven i väntan på laga kraft från högre rätts avgörande eller att personen avlidit.

Personer på anstalt efter ålder

Av samtliga personer som påbörjade en fängelseverkställighet 2023 var nästan hälften 30–49 år (47 %). Andelen ungdomar i åldern 15–20 år utgjorde 6 procent.

Den största andelen män återfinns i den yngsta åldersgruppen, 15–20 år, där 95 procent var pojkar och män, och 5 procent flickor och kvinnor. Andelen kvinnor ökar med stigande ålder. Jämfört med både 2022 och 2014 är förändringarna i åldersstrukturen små.

Tabell 2. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet 2023, efter ålder

Ålder	Samtliga, antal	Kvinnor, antal	Män, antal	Andel kvinnor	Andel män
15–20 år	662	30	632	5 %	95 %
21–29 år	3 433	197	3 236	6 %	94 %
30–49 år	5 023	445	4 578	9 %	91 %
50-år	1 528	150	1 378	10 %	90 %
Samtliga 15-år	10 646	822	9 824	8 %	92 %

Åldersfördelningen bland de personer som hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 liknar till stora delar den under 2022. Dock syns en liten förskjutning mot de allra lägsta åldrarna. Personer mellan 15–20 år har ökat med en procentandel till 5 procent av samtliga med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober, samtidigt som den äldsta åldersgruppen (50-) har minskat med en procentandel till 13 procent av samtliga.

Påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 invånare

Den största åldersgruppen sett till antalet påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 invånare är åldersgruppen 21–29, år och det gäller båda könen.

Jämfört med 2022 har antalet personer som påbörjat fängelseverkställighet per 100 000 invånare ökat. För kvinnor ökade antalet fängelseverkställigheter per 100 000 invånare i samtliga åldersgrupper. För män ökade antalet fängelseverkställigheter per 100 000 invånare i samtliga åldersgrupper utom de äldsta, 50 år och äldre.

Tabell 3. Antal personer per 100 000 invånare som påbörjat en fängelseverkställighet 2023, efter ålder, och förändring i antal jämfört med 2022.

Ålder	Samtliga, antal	Samtliga förändring mot 2022, antal	Kvinnor, antal	Kvinnor förändring mot 2022, antal	Män, antal	Män förändring mot 2022, antal
15–20 år	91	+13	8	+2	168	+24
21–29 år	309	+26	37	+4	558	+46
30–49 år	180	+2	33	+1	320	+2
50– år	37	-3	7	+0	68	-6
Samtliga 15–	121	+2	19	+1	223	+3

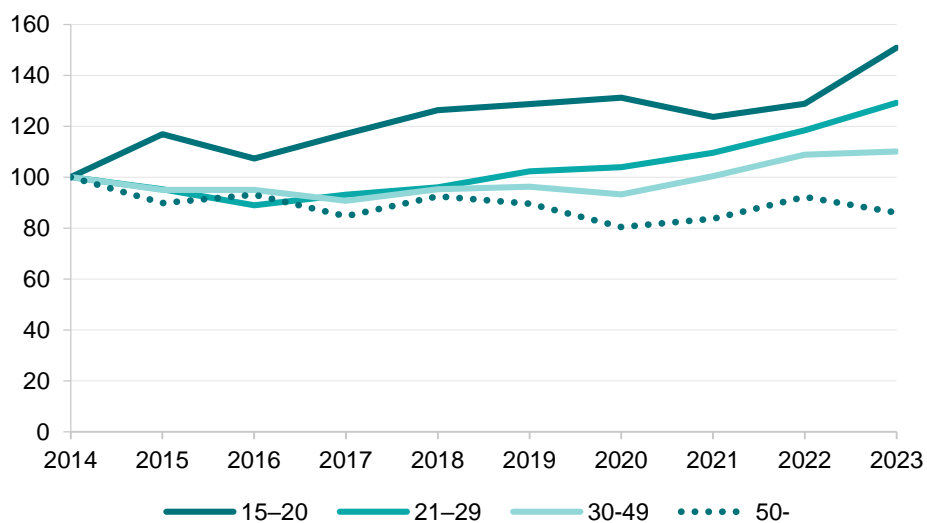
Index över påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 invånare

I figur 4 visas hur påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 personer i medelbefolkningen utvecklades under perioden 2014–2023, för de olika åldersgrupperna. Figuren redovisar inte antalet beslut, utan ett index med värdet 100 för samtliga åldersgrupper vid startåret 2014. Index illustrerar den procentuella förändringen jämfört med basåret (2014) under de följande åren.

Av indexet framgår att utvecklingen av antalet påbörjade fängelseverkställigheter under perioden 2014–2023 över lag är uppåtgående i alla åldersgrupper utom i den äldsta åldersgruppen (personer 50 år och äldre). För personer i åldersgrupperna 15–20 år var indexvärdet 151 under 2023, vilket betyder att antalet påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 av medelfolkmängden har ökat med 51 procent i åldersgruppen jämfört med 2014. För åldersgrupperna 21–29 år respektive 30–49 år låg indexvärdet

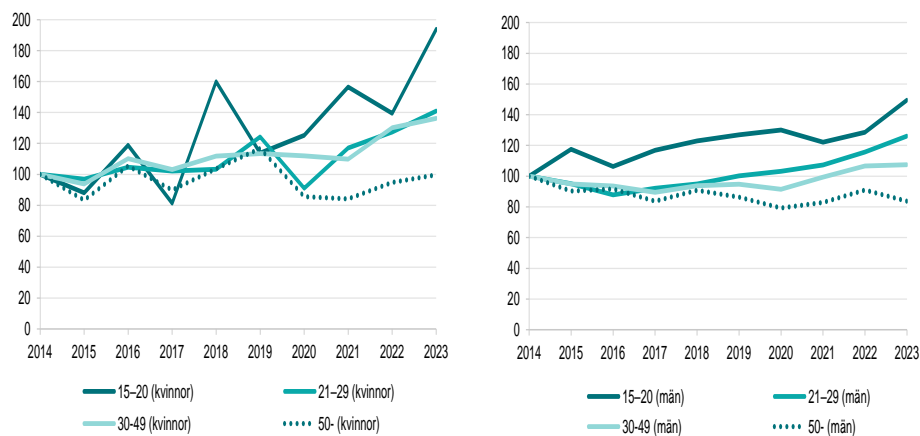
för 2023 på 129 respektive 110, vilket betyder att antalet påbörjade fängelseverkställigheter per 100 000 av medelfolkmängden i gruppen ökat med 29 respektive 10 procent. I den äldsta åldersgruppen 50 år och äldre var indexvärdet 86 under 2023 vilket i sin tur betyder att antalet fängelseverkställigheter per 100 000 av medelfolkmängden i den här åldersgruppen minskat med 14 procent jämfört med 2014.

Figur 4. Index över antalet personer som påbörjat en fängelseverkställighet, efter ålder, per 100 000 i medelbefolkningen, åren 2014–2023. (2014=100)

Figur 5 visar, enligt samma princip, utvecklingen uppdelat på kön. Där framgår det exempelvis att ökningen i samtliga åldersgrupper utom de äldsta syns för både kvinnor och män. På grund av att antalet kvinnor är färre blir ökningen och variationen genomgående högre och större för kvinnorna än för männen.

Figur 5. Index över antalet kvinnor respektive män som påbörjat en fängelseverksställighet, efter ålder, per 100 000 i medelbefolkningen, åren 2014–2023. (2014=100)

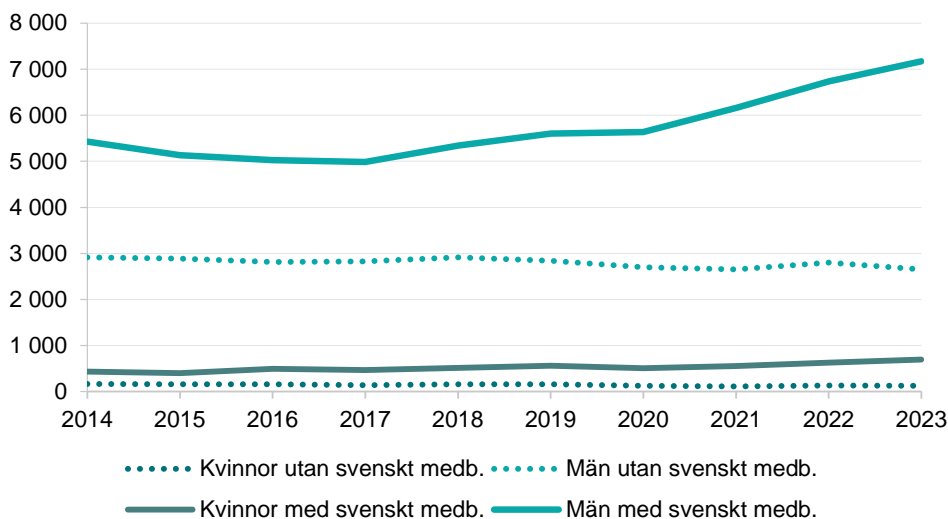
Personer på anstalt efter medborgarskap

Av de totalt 10 647 personer som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023 hade 74 procent svenskt medborgarskap, därmed saknade 26 procent svenskt medborgarskap. Av de kvinnor som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023 hade 84 procent svenskt medborgarskap, medan 16 procent saknade svenskt medborgarskap. Av männen hade 73 procent svenskt medborgarskap, medan 27 procent saknade svenskt medborgarskap.

Jämfört med 2022 ökade antalet personer med svenskt medborgarskap med 504 personer samtidigt som antalet personer utan svenskt medborgarskap minskade med 155 personer.

Jämfört med 2014 har andelen personer utan svenskt medborgarskap totalt sett minskat med 8 procentenheter vilket därmed innebär att andelen med svenskt medborgarskap har ökat med lika många procentenheter sedan 2014. Sedan 2018 syns en minskning av antalet personer utan svenskt medborgarskap som har påbörjat en fängelseverkställighet. Ökningen av antalet personer med svenskt medborgarskap påbörjades 2018 efter ett antal års nedgång.

Figur 6. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet, utifrån medborgarskap och kön, 2014–2023.

Av de totalt 6 985 personer som hade en *pågående fängelseverkställighet* den 1 oktober 2023 saknade 23 procent svenskt medborgarskap och 77 procent hade svenskt medborgarskap. Jämfört med 2022 har antalet personer med svenskt medborgarskap ökat med 753 personer, eller 16 procent, och personer utan svenskt medborgarskap har ökat med 86 personer, eller 6 procent.

Brottsstrukturen

I kommande stycken om brottsstrukturen sker redovisningen utifrån de brott som var huvudbrott i respektive persons fängelseverkställighet.

Påbörjade fängelseverkställigheter

Av de personer som påbörjade en fängelseverkställighet 2023 hade nära en tredjedel (32 %) dömts för narkotikabrott. Den här brottstypen var det antalsmässigt vanligaste huvudbrottet bland både kvinnor och män som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023.

Ser man till könsfördelningen hos de som påbörjade en fängelseverkställighet framgår att männens andel är betydligt större än kvinnornas, för samtliga brottstyper. Den kategori som hade störst andel kvinnor under året var tillgreppsbrott, där 12 procent av de som påbörjat en fängelseverkställighet var kvinnor och 88 procent var män.

Tabell 4. Antal personer som påbörjat en fängelseverkställighet utifrån brottstyp, 2023.

Brottstyp	Samtliga, antal	Kvinnor, antal	Män, antal	Andel kvinnor	Andel män
Samtliga brott	10 647	822	9 825	8 %	92 %
Brott mot liv och hälsa	1 232	61	1 171	5 %	95 %
Tillgreppsbrott	1 733	200	1 533	12 %	88 %
Bedrägeribrott	339	33	306	10 %	90 %
Brott mot staten	375	26	349	7 %	93 %
Trafikbrott	885	75	810	8 %	92 %
Narkotikabrott	3 426	303	3 123	9 %	91 %
Övriga brott	2 657	124	2 533	5 %	95 %

Den största andelsförändringen mellan brottstyper jämfört med 2022 gällde trafikbrott som minskade med 2 procentenheter. I övrigt var förändringarna mellan brottstyperna små.

Sett ur ett tioårsperspektiv märks främst förändringar i den andel som påbörjat sin fängelseverkställighet för narkotikabrott. Jämfört med 2014 har andelen intagna för narkotikabrott ökat med 14 procentenheter för kvinnor och 11 procentenheter för män.

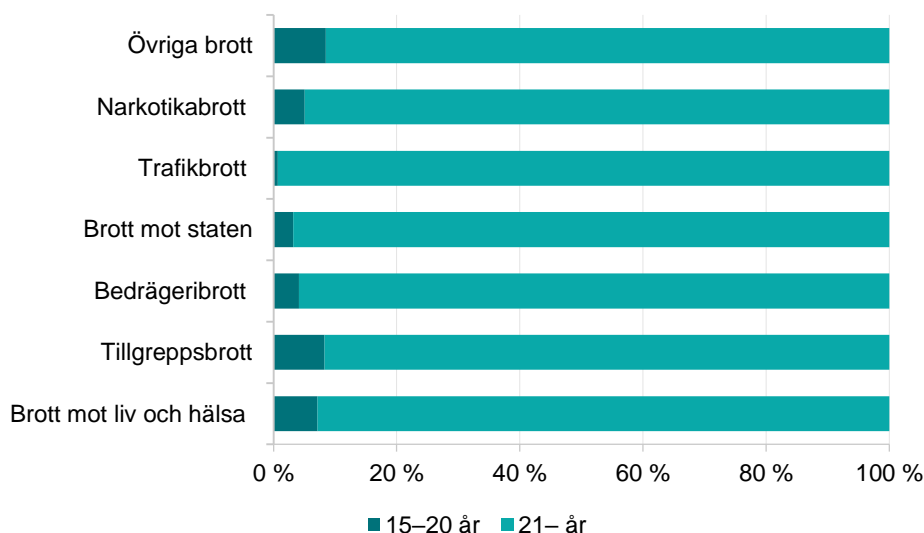
Ålder och huvudbrott

Totalt 94 procent av de som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023 var 21 år eller äldre. För åldersgruppen 21 år och äldre var det vanligaste huvudbrottet narkotikabrott. Cirka 37 procent av kvinnorna och 32 procent av männen som var 21 år eller äldre hade dömts för det här brottet. Samtliga kvinnor med en påbörjad fängelseverkställighet för trafikbrott respektive bedrägeribrott var 21 år eller äldre. För de män som påbörjade en fängelseverkställighet för trafikbrott och brott mot staten under 2023 var 99–97 procent av de dömda 21 år eller äldre.

Det vanligaste huvudbrottet under 2023 för ungdomar i åldern 15–20 år var narkotikabrott och tillgreppsbrott. Dessa två brottstyper stod för 48 procent av samtliga brott i den åldersgruppen. Omkring 23 procent vardera av kvinnorna och 26 respektive 22 procent av männen i åldern 15–20 år hade dömts för narkotikabrott respektive tillgreppsbrott.

De två brottstyper som hade störst andel unga 2023 var tillgreppsbrott (8 %) respektive brott mot liv och hälsa (7 %). Förekomsten av unga var lägst för trafikbrott (1 %) och brott mot staten (3%).

Figur 7. Andel personer som påbörjat fängelseverkställighet 2023, efter huvudbrott och ålder.

Pågående fängelseverkställigheter den 1 oktober

Statistiken över inskrivna vid en viss tidpunkt omfattar i högre grad personer som begått grova brott och dömts till långa fängelsestraff jämfört med statistiken över inskrivna under året. Personer som begått brott mot liv och hälsa utgjorde till exempel 23 procent av dem med en pågående

fängelseverkställighet den 1 oktober, men 12 procent av de personer som påbörjade en fängelseverkställighet samma år.

Antalet personer med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober har ökat med 14 procent jämfört med 2022.

Narkotikabrott och brott mot liv och hälsa var de vanligaste brotten att vara dömd för hos de personer som var inskrivna på anstalt den 1 oktober 2023. Nära 50 procent av alla intagna var dömda för någon av dessa brottstyper (27 % respektive 23 %). Fördelningen var liknande för både kvinnor och män.

Tabell 5. Antal personer med pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 och andelsfördelning av brottstyp.

Brottstyp	Samtliga, antal	Samtliga, andelsfördelning	Kvinnor, antal	Kvinnor, andelsfördelning	Män, antal	Män, andelsfördelning
Samtliga brott	6 985	100 %	434	100 %	6 551	100 %
Brott mot liv och hälsa	1 605	23 %	89	21 %	1 516	23 %
Tillgreppsbrott	743	11 %	64	15 %	679	10 %
Bedrägeribrott	208	3 %	15	3 %	193	3 %
Trafikbrott	84	1 %	8	2 %	76	1 %
Narkotikabrott	1 885	27 %	140	32 %	1 745	27 %
Övriga brott	2 460	35 %	118	27 %	2 342	36 %

Andelsfördelningen mellan brottstyper liknade de för 2022. För kvinnor hade dock andelen dömda för narkotikabrott ökat med 7 procentandelar, medan brott mot liv och hälsa hade minskat med 4 procentandelar jämfört med föregående år. För männen var ingen förändring större än 2 procentandelar uppåt eller nedåt.

Vissa förändringar i brottsstrukturen kan däremot noteras vid en jämförelse med 2014. För både kvinnor och män var förändringarna störst för narkotikabrott, med en ökning på 18 procentenheter för kvinnorna och 15 procentenheter för männen. För både kvinnor och män hade däremot andelen tillgreppsbrott minskat med 9 respektive 8 procentenheter.

Kvinnorna utgjorde 10 procent av populationen dömda för trafikbrott och 9 procent av populationen dömda för tillgreppsbrott. För övriga brottstyper

utgjorde kvinnorna mellan 5–7 procent av populationen. Männerna utgjorde således majoriteten dömda för alla brottstyper, 90–95 procent.

Tabell 6. Antal personer med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 efter brottstyp.

Brottstyp	Samtliga, antal	Kvinnor, antal	Män, antal	Andel kvinnor	Andel män
Samtliga brott	6 985	434	6 551	6 %	94 %
Brott mot liv och hälsa	1 605	89	1 516	6 %	94 %
Tillgreppsbrott	743	64	679	9 %	91 %
Bedrägeribrott	208	15	193	7 %	93 %
Trafikbrott	84	8	76	10 %	90 %
Narkotikabrott	1 885	140	1 745	7 %	93 %
Övriga brott	2 460	118	2 342	5 %	95 %

Tidigare kriminalvårdspåföljd

Bland de 10 647 personer som påbörjade en fängelseverkställighet 2023 hade över hälften (54 %) redan tidigare haft en kriminalvårdspåföljd (14 % frivård respektive 40 % frihetsberövande påföljd). Därmed hade 46 procent inte haft någon tidigare kriminalvårdspåföljd före den fängelseverkställighet som påbörjades under 2023.

Jämfört med 2022 har antalet med en tidigare frihetsberövande påföljd ökat med 2 procent, och jämfört med 2014 har gruppen ökat med 5 procent. Den grupp som tidigare enbart haft en frivårdspåföljd har ökat med 2 procent sedan 2022, och med 30 procent sedan 2014.

Tabell 7. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet efter tidigare kriminalvårdspåföljd 2023 och utveckling i antal jämfört med 2014.

Tidigare påföljd	Samtliga, antal	Samtlig förändring mot 2014, antal	Kvinnor, antal	Kvinnor förändring mot 2014, antal	Män, antal	Män förändring mot 2014, antal
Ingen påföljd	4 865	+1 169	392	+157	4 473	+1 012
Endast frivård	1 486	+342	159	+42	1 327	+300
Frihetsberövande	4 296	+193	271	+24	4 025	+169
Totalt	10 647	+1 704	822	+223	9 825	+1 481

Strafftider för intagna på anstalt

Av samtliga som påbörjade en fängelseverkställighet under 2023 var den vanligaste strafftiden högst en månad. Det här gällde för både kvinnor och män (28 respektive 21 procent). Strafftider på mer än fyra år var minst förekommande för både kvinnor och män (6 % av de intagna kvinnorna och 8 % av männen).

Tabell 8. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet 2023 efter strafftidens längd och andelsfördelning.

Strafftid	Samtliga, antal	Samtliga, andels fördelning	Kvinnor, antal	Kvinnor, andels fördelning	Män, antal	Män, andels fördelning
Högst 1 månad	2 290	22 %	233	28 %	2 057	21 %
Mer än 1, högst 2 månader	1 169	11 %	109	13 %	1 060	11 %
Mer än 2, högst 6 månader	1 965	18 %	158	19 %	1 807	18 %
Mer än 6, högst 12 månader	1 313	12 %	79	10 %	1 234	13 %
Mer än 12, högst 24 månader	1 607	15 %	109	13 %	1 498	15 %
Mer än 24, högst 48 månader	1 464	14 %	87	11 %	1 377	14 %
Mer än 48 månader	839	8 %	47	6 %	792	8 %
Totalt	10 647	100 %	822	100 %	9 825	100 %

Den största förändringen i andelsfördelning bland strafftiderna jämfört med 2022 var 3 procentenheters minskning, vilket, gällde för de kortaste strafftiderna på högst en månad (män –3 procentenheter, kvinnor –1 procentenhet). För både kvinnor och män ökade de längre påföljderna, jämfört med 2022. Det vill säga påföljder på mer än 12 högst 24 månader respektive mer än 24 högst 48 månader. För dessa kategorier var ökningen 1 procentenhet i varje kategori för kvinnorna och 2 procentenheter i varje kategori för männen.

Jämfört med 2014 har den största procentuella förändringen skett i det längsta strafftidsintervallet på mer än 48 månader, som ökat med 182 procent (kvinnor +213 %, män +181 %). Även övriga påföljder på mer än 12 månader uppvisar stora ökningarna sedan 2014. Procentuella minskningar har däremot skett för samtliga påföljdslängder mellan mer än 1 månad till högst 12 månader.

Den största antalsmässiga ökningen skedde i straffidskategorin mer än 24 månader till som mest 48 månader som ökat med 831 personer (+53 kvinnor och +778 män) sedan 2014.

Tabell 9. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet 2023 efter strafftidens längd samt utveckling i procent sedan 2014.

Strafftid	Samtliga, antal	Samtliga, förändring mot 2014, procent	Kvinnor, antal	Kvinnor, förändring mot 2014, procent	Män, antal	Män, förändring mot 2014, procent
Högst 1 månad	2 290	+24 %	233	+35 %	2 057	+23 %
Mer än 1, högst 2 månader	1 169	-8 %	109	±0 %	1 060	-9 %
Mer än 2, högst 6 månader	1 965	-17 %	158	+21 %	1 807	-20 %
Mer än 6, högst 12 månader	1 313	-6 %	79	+10 %	1 234	-7 %
Mer än 12, högst 24 månader	1 607	+44 %	109	+68 %	1 498	+42 %
Mer än 24, högst 48 månader	1 464	+131 %	87	+156 %	1 377	+130 %
Mer än 48 månader	839	+182 %	47	+213 %	792	+181 %
Totalt	10 647	+19 %	822	+37 %	9 825	+18 %

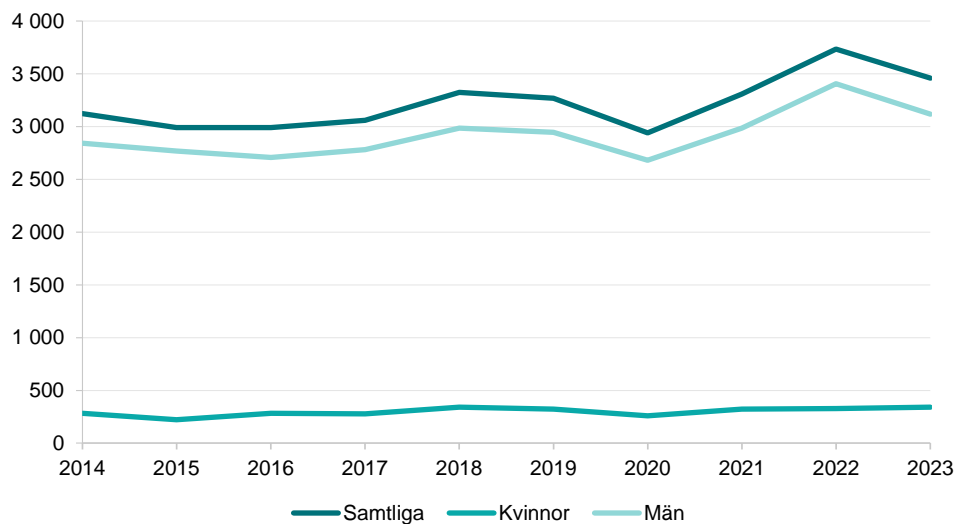
En tydlig förskjutning av strafftiderna kan ses mellan åren 2014 och 2023. De kortare påföljderna från mer än 1 månad till högst 12 månader har minskat i antal, samtidigt som de allra kortaste påföljderna på högst 1 månad och de längsta påföljderna på mer än 12 månader har ökat.

Strafftid upp till 2 månader

År 2023 var det 3 459 personer med en kort strafftid, på högst två månader, som påbörjade en fängelseverkställighet. Av dessa var 342 kvinnor och 3 117 män. Det motsvarade en ökning med 5 procent för kvinnor respektive en minskning på 9 procent för män, från 2022 till 2023.

Jämfört med 2014 var det totala antalet intagna 2023 i den här kategorin 11 procent högre (+335 personer). Antalet kvinnor var 21 procent högre (+60 personer) och antalet män 10 procent högre (+275 personer).

Figur 8. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet, med en strafftid på högst 2 månader, åren 2014–2023.

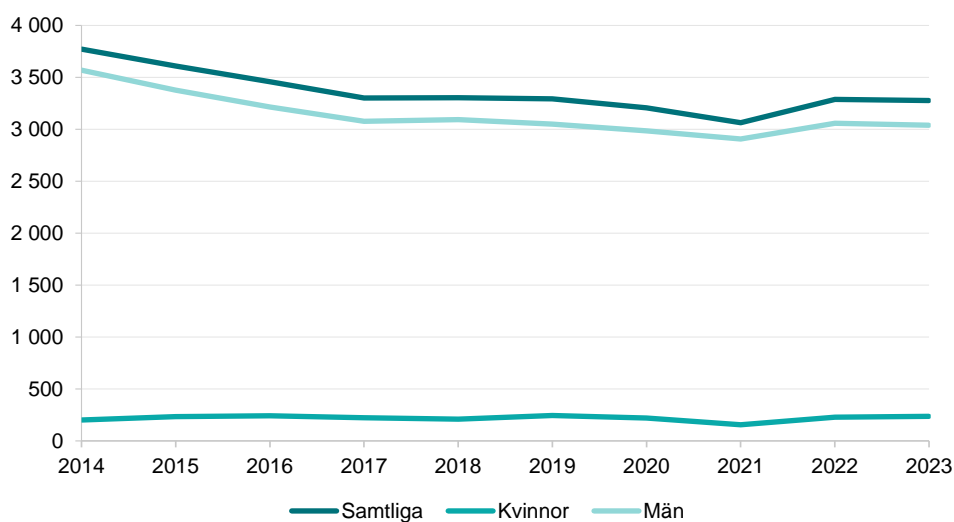

Strafftid 2–12 månader

År 2023 var det 3 278 personer med strafftider på mer än två månader till högst ett år som påbörjade en fängelseverkställighet, varav 237 var kvinnor och 3 041 män. Det motsvarade en ökning med 7 kvinnor (+3 %) respektive en minskning med 19 män (-1 %) sedan 2022.

Jämfört med 2014 har det totala antalet intagna med det här strafftidsintervallet minskat med 13 procent (-494 personer). Antalet kvinnor ökade dock med 17 procent (+34 personer) medan antalet män minskade med 15 procent eller 528 personer.

Figur 9. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet, med en strafftid på mer än 2 månader–högst 12 månader, åren 2014–2023.

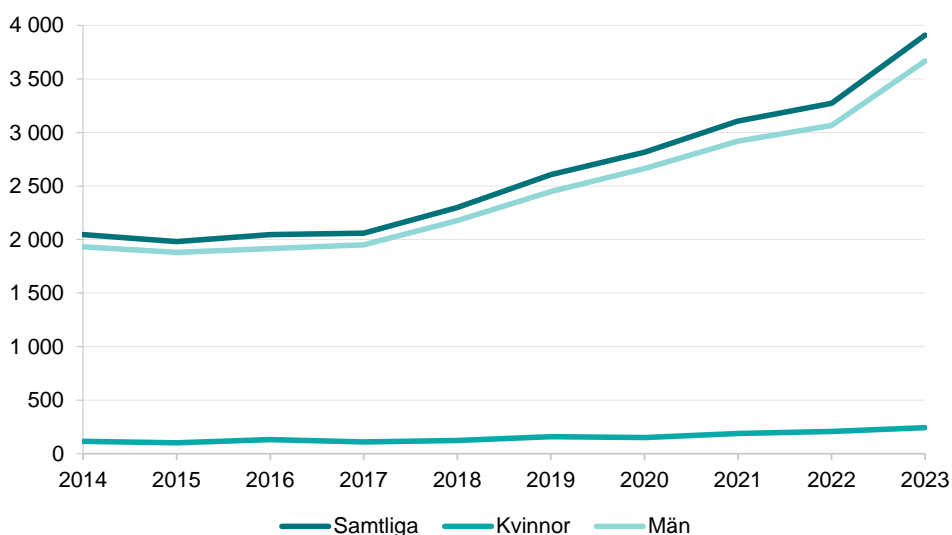

Strafftid mer än 1 år

Antalet personer som påbörjade en fängelseverkställighet med strafftider på mer än ett år ökade med 19 procent, till 3 910 personer mellan 2022 och 2023. För kvinnorna var ökningen 17 procent (+36 personer) och för män 20 procent (+600 personer).

Jämfört med 2014 har antalet intagna med strafftider på mer än ett år ökat med 91 procent. Det motsvarade en ökning med 129 kvinnor (+113 %) och 1 734 män (+90 %). Den största ökningen har skett efter 2017 och kan bland annat förklaras med de straffskärpningar av grova brott som har genomförts vid flera tillfällen under de senaste åren. Under dessa år har även antalet personer som lagförts för grova brott ökat.⁶

Figur 10. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet, med en strafftid på mer än 12 månader, åren 2014–2023.

⁶ Se Personer lagförda för brott på www.bra.se.

Personer inskrivna i häkte

Genomsnittlig beläggning⁷ är en beräkning av det genomsnittliga antalet inskrivna personer i häkte per dag, under ett år. Beräkning av beläggningsen på häkte har av Kriminalvården ändrats flera gånger under den senaste 10 årsperioden för att få ett mer precist mått. För att illustrera skillnaden mellan den tidigare redovisningen (1 oktober) och genomsnittlig beläggning redovisas två tidsserier parallellt för åren 2017–2021 i figur 11. Ändringen har haft liten effekt på redovisningen av utvecklingen.⁸

År 2023 var den genomsnittliga beläggningsen på häkte 3 061 platser. För kvinnor var genomsnittsbelaeggningen 209 personer och för män 2 852 personer, per dag.

Jämfört med 2022 hade det genomsnittliga antalet inskrivna i häkte ökat med 14 procent, vilket innebar en ökning med 21 procent för kvinnorna och 14 procent för männen.

Det finns inga jämförelsesiffror för genomsnittligt antal intagna från 2014. Däremot var totalt 1 673 personer inskrivna i häkte den 1 oktober 2014, varav 100 kvinnor och 1 573 män.

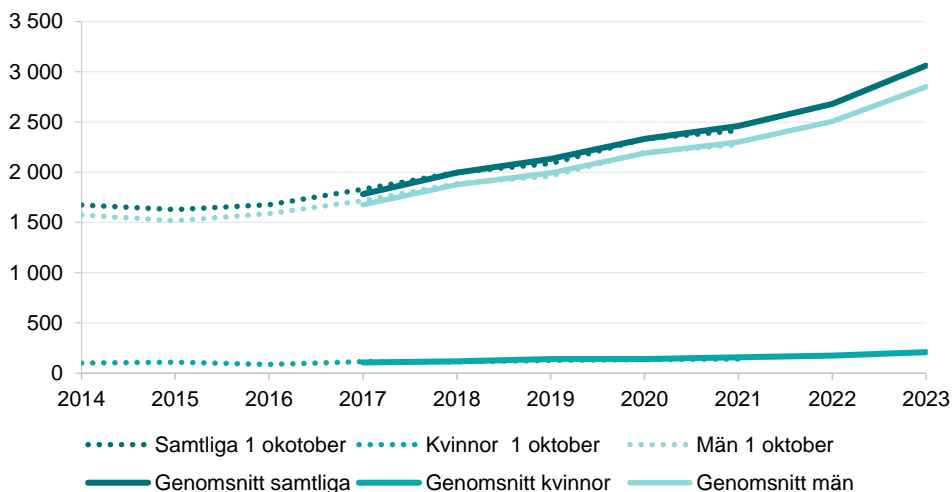
Av samtliga personer inskrivna i häkte i genomsnitt under 2023 var 86 procent häktade (2 644 personer) och 11 procent avtjänade fängelsestraff i häktet (verkställighetsfall). Mer detaljer om verkställighetsfallen kommer under nästa rubrik.

De övriga 3 procenten som var inskrivna i häkte under 2023 var antingen anhållna eller gripna, hade tagits i förvar enligt utlänningslagen eller hade omhändertagits enligt lagen om vård av unga eller lagen om vård av missbrukare.

⁷ Beräkning av beläggningsen på häkte har av Kriminalvården ändrats flera gånger under den senaste 10 årsperioden för att få ett mer precist mått. Vid publiceringen 2023 av statistiken Kriminalvård-Fängelse och häkte 2022 ändrades populationen för antalet häktade personer från antalet häktade den 1 oktober till antalet häktade i genomsnitt. Det gjordes för att få ett mer robust mått som i större utsträckning motsvarade häktespopulationen under hela året. Genomsnittsbelaeggning utifrån den senaste beräkningsmodellen finns från år 2017.

⁸ För mer information om ändringar i statistiken se Kvalitetsdeklaration för Kriminalvårdsstatistik – fängelse och häkte på Brås webbplats, www.bra.se/statistik.

Figur 11. Genomsnittligt antal personer inskrivna i häkte under åren 2017–2023, respektive inskrivna i häkte den 1 oktober åren 2014–2021.

Verkställighetsfall

Antalet personer som avtjänar en del av sin fängelsepåföljd i häkte (så kallade verkställighetsfall) varierar mycket mellan olika år, främst beroende på platstillgången på anstalterna. Vissa klienter kan få vänta längre i häkte, om tillgången till anstaltsplatser med rätt säkerhetsklass är begränsad, eller om det finns särskilda hinder för att påbörja verkställigheten.⁹

Vid publicering av statistiken Kriminalvård-Fängelse och häkte 2022 ändrades populationen för antalet häktade personer från antalet häktade den 1 oktober till antalet häktade i genomsnitt. Det gjordes för att få ett mer robust mått som i större utsträckning motsvarade häktespopulationen under hela året. Den här beräkningsmetoden har fått till följd att utvecklingen har jämnats ut något för åren 2018–2021. Förändringen illustreras i figur 12.

I genomsnitt avtjänade 323 personer per dag en del av sin fängelsepåföljd i häkte under 2023, varav i genomsnitt 13 kvinnor och 310 män. Jämfört med 2022 motsvarade det en minskning med 6 procent (kvinnor –31 %, män –5 %).

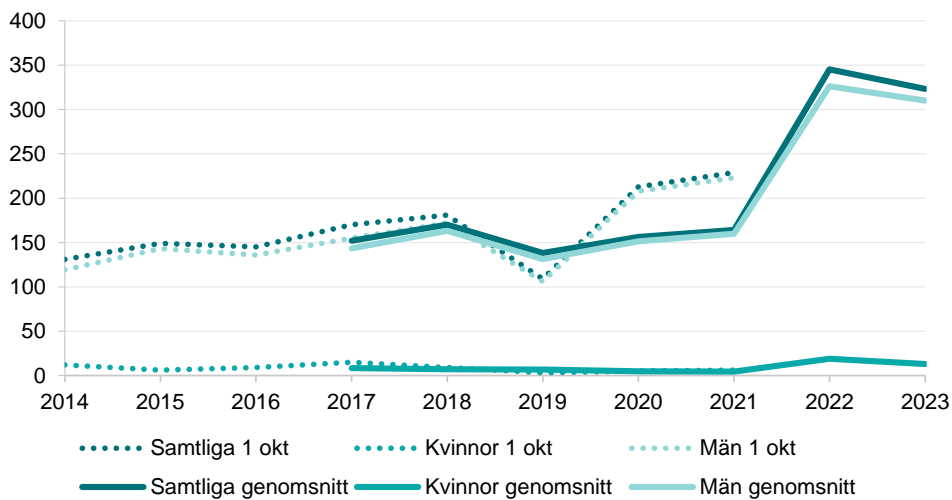
Det finns jämförelsetal över antalet verkställighetsfall i genomsnitt från 2017 och framåt. Antalet verkställighetsfall under 2023 är högre än 2017.

Den kraftiga ökningen mellan åren 2021 och 2022 kan förklaras av att det då blev längre väntetider till plats på anstalt som i sin tur resulterat i att

⁹ Se KOS (Kriminalvård och statistik) 2020, på www.kriminalvarden.se.

antalet verkställighetsfall i häkte ökade. Att väntetiden ökade berodde på den platsbrist som då började påverka anstalterna och som fortfarande gör att det tar längre tid att hitta lämpliga anstaltsplatser med rätt säkerhetsklass till de klienter som väntar i häktena.

Figur 12. Det genomsnittliga antalet verkställighetsfall (fängelsedömda) i häkte, åren 2017–2023, respektive antalet verkställighetsfall den 1 oktober, åren 2014–2021.

Brottstyp för personer som påbörjat eller har pågående fängelseverkställighet

Mellan 2022 och 2023 har det totala antalet personer med påbörjad fängelseverkställighet ökat med 349 personer (+3 %). Den största antalsmässiga ökningen skedde för personer dömda för narkotikabrott, en ökning med 189 personer (+6 %). En viss ökning kan också noteras inom brottstypen brott mot staten med 59 personer eller 19 procent. Den största antalsmässiga minskningen jämfört med 2022 gällde för trafikbrott (brott mot trafikbrottslagen) som minskade med 16 procent (-169 personer).

Utvecklingen sedan 2022 har varit likartad för både kvinnor och män utom för tillgreppsbrott och bedrägeribrott där det varit en minskning i antal för män samtidigt som det skett en ökning för kvinnor.

Tabell 10. Antal personer som påbörjat fängelseverkställighet 2023, efter huvudbrott, och förändring i antal jämfört med 2022.

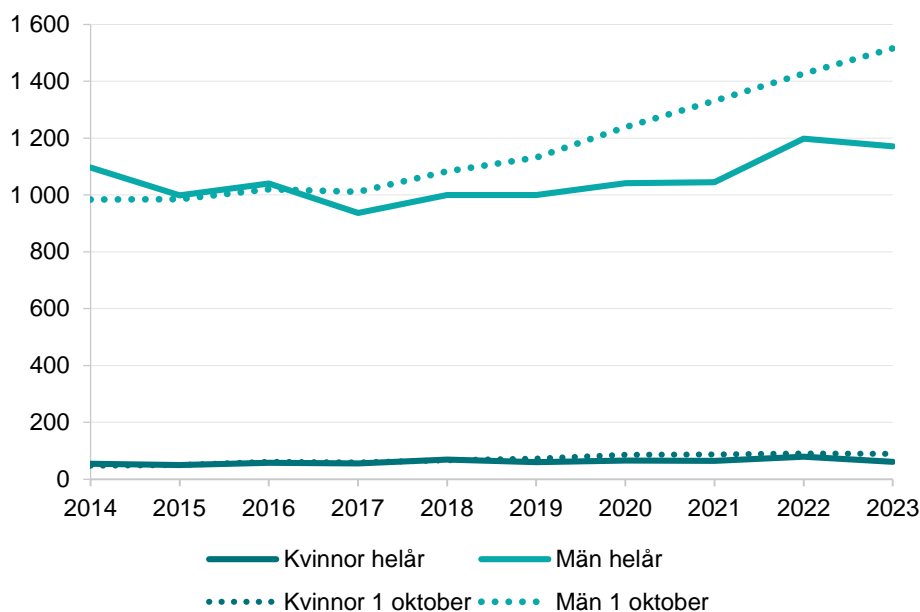
Brottstyp	Samtliga, antal	Samtliga, förändring mot 2022, antal	Kvinnor, antal	Kvinnor, förändring mot 2022, antal	Män, Antal	Män, förändring mot 2022, antal
Samtliga brott	10 647	+349	822	+58	9 825	+291
Brott mot liv och hälsa	1 232	-45	61	-18	1 171	-27
Tillgreppsbrott	1 733	-16	200	+24	1 533	-40
Bedrägeri	339	-43	33	+1	306	-44
Brott mot staten	375	+59	26	+10	349	+49
Trafikbrott	885	-169	75	-3	810	-166
Narkotikabrott	3 426	+189	303	+62	3 123	+127
Övriga brott	2 657	+374	124	-18	2 533	+392

Brott mot liv och hälsa

År 2023 var det 1 232 personer (varav 5 % kvinnor och 95 % män) som påbörjade en fängelseverkställighet efter att ha dömts för brott mot liv och hälsa (kapitel 3 Brottsbalken) som huvudbrott. Jämfört med 2022 innebar det en minskning med 45 personer (-4 %). Jämfört med 2014 var det dock 82 personer fler (+7 %). Av de totalt 1 232 personer som dömts för brott mot liv och hälsa 2023 hade 16 procent dömts för mord eller dråp. Det innebar det en andelsökning med 2 procentandelar sedan 2022 av samtliga dömda för brott mot liv och hälsa.

Totalt hade 1 605 personer en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober. Jämfört med 2022 hade antalet ökat med 89 personer (+6 %), och med 574 personer (+56 %) jämfört med 2014. Totalt 61 procent av de med en fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 med en dom avseende brott mot liv och hälsa var dömda för mord eller dråp. Det motsvarade en ökning med 1 procentandel sedan 2022 av samtliga dömda för brott mot liv och hälsa.

Figur 13. Antal personer som dömts för brott mot liv och hälsa, och som påbörjat fängelseverkställighet eller hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober, åren 2014–2023.

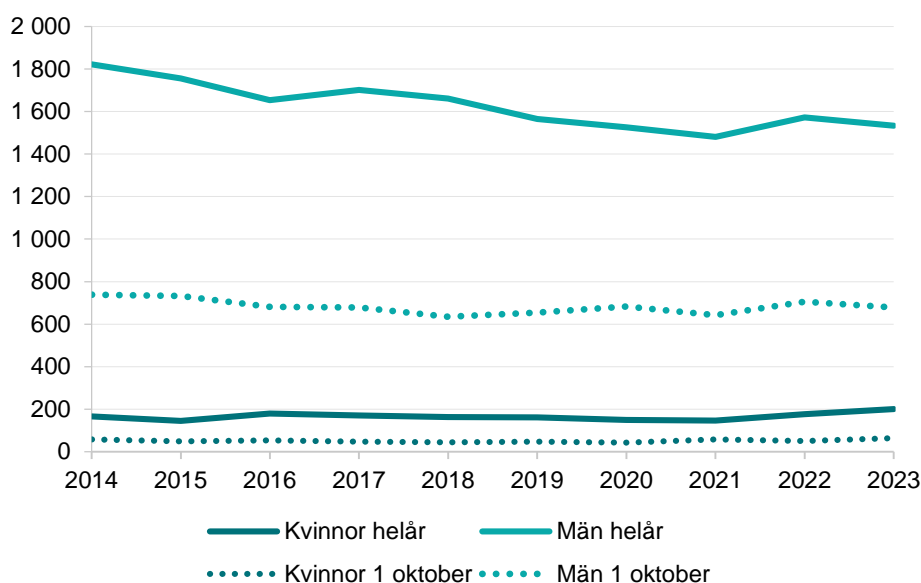

Tillgreppsbrott

År 2023 påbörjade 1 733 personer en fängelseverkställighet efter att ha dömts för tillgreppsbrott (kapitel 8 Brottsbalken) som huvudbrott. Av dessa var 12 procent kvinnor och 88 procent män. Jämfört med 2022 har antalet minskat med 16 personer (-1 %). Jämfört med 2014 var det 255 personer färre (-13 %). Antalet kvinnor var däremot 34 personer fler (+20 %), samtidigt som antalet män var 289 personer färre (-16 %).

Antalet personer som var dömda för tillgreppsbrott med en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober 2023 hade totalt minskat med 14 personer (-2 %) jämfört med 1 oktober 2022. Antalet kvinnor ökade med 13 personer (+25 %) samtidigt som antalet män minskade med 27 personer (-4 %). Jämfört med 2014 var det en minskning med 54 personer (-7 %). Antalet kvinnor ökade med 6 personer (+10 %), medan antalet män minskade med 60 personer (-8 %) jämfört med 2014.

Figur 14. Antal personer som dömts för tillgreppsbrott, och som påbörjat fängelseverkställighet eller hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober, åren 2014–2023.

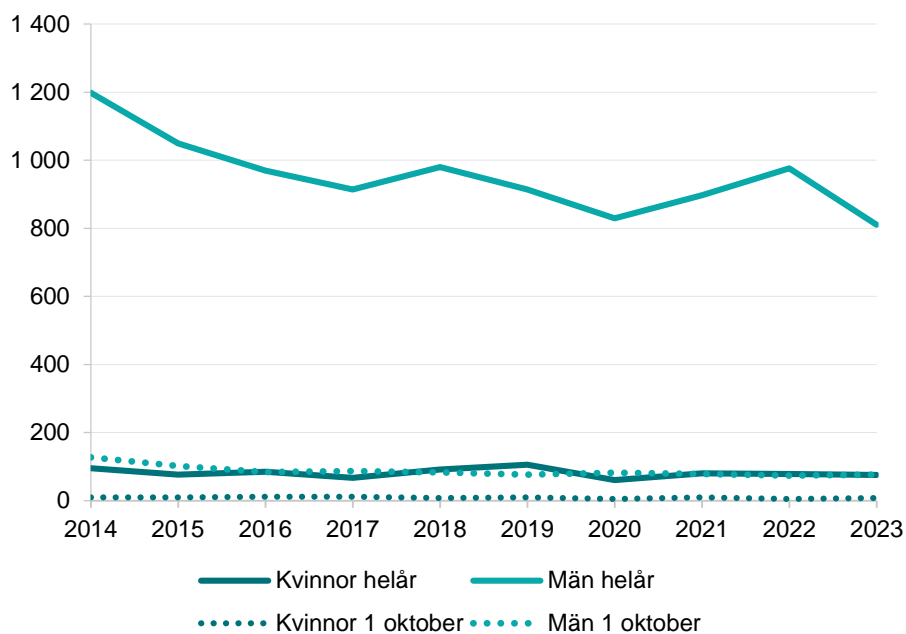
Trafikbrott

År 2023 påbörjade totalt 885 personer en fängelseverkställighet efter att ha dömts för brott mot trafikbrottslagen, och av dessa var 8 procent kvinnor och 92 procent män.

Antalet intagningar för trafikbrott har minskat under hela tioårsperioden 2014–2023 med ett par uppgångar under enstaka år. Jämfört med 2022 minskade antalet med 169 personer (–16 %). Jämfört med 2014 minskade antalet med 408 personer (–32 %).

Antalet med en pågående fängelseverkställighet för trafikbrott den 1 oktober 2023 uppgick till 84 personer. Sedan den 1 oktober 2014 har det totala antalet sjunkit med 38 procent.

Figur 15. Antal personer som dömts för trafikbrott, och som påbörjat fängelseverkställighet eller hade en pågående fängelseverkställighet 1 oktober, åren 2014–2023.

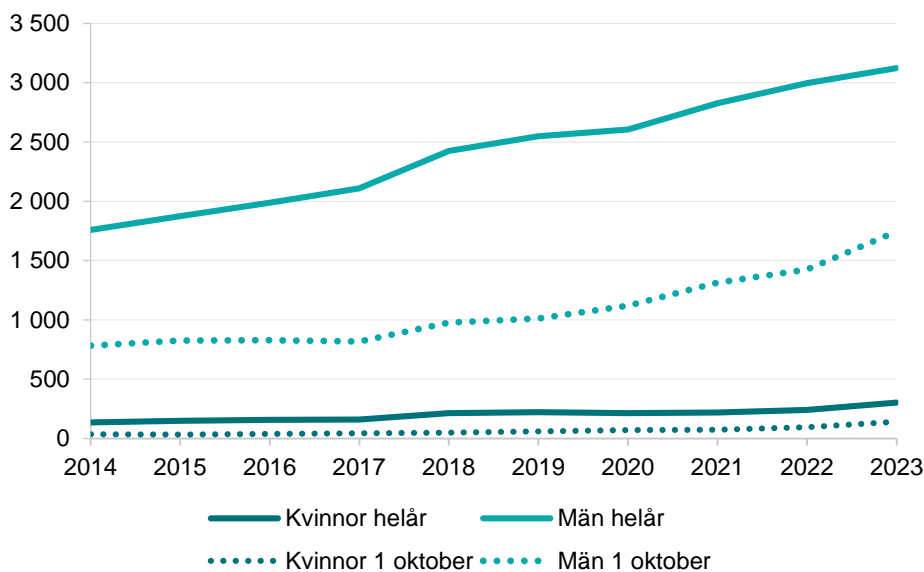

Narkotikabrott

År 2023 påbörjade 3 426 personer en fängelseverkställighet efter att ha dömts för brott mot narkotikastrafflagen. Av dessa var 9 procent kvinnor och 91 procent män. Jämfört med 2022 hade antalet ökat med 189 personer (+6 %). Jämfört med 2014 ökade antalet med 1 534 personer (+81 %). Antalet kvinnor hade under den här tiden ökat med 126 procent och antalet män med 78 procent.

Den 1 oktober 2023 var det totalt 1 885 personer som hade en pågående fängelseverkställighet för narkotikabrott. Jämfört med samma datum 2022 innebar det en ökning med 368 personer (+24 %), och jämfört med den 1 oktober 2014 har det totala antalet ökat med 130 procent eller 1 067 personer.

Figur 16. Antal personer som dömts för narkotikabrott och som påbörjat fängelseverkställighet eller hade en pågående fängelseverkställighet den 1 oktober, åren 2014–2023.

Beskrivning av statistiken

I kriminalvårdsstatistiken redovisas personer dömda till fängelse som påbörjat en fängelseverkställighet eller har en pågående fängelseverkställighet. Statistiken innehåller också uppgifter om häktade personer, permissioner och avvikelser. I statistiken redovisas de personer som är föremål för insatser inom kriminalvården efter ålder, kön, medborgarskap (svenskt eller saknar svenskt medborgarskap), huvudbrott och strafftidens längd.

I häktena tar man hand om de personer som misstänks för brott och som gripits, anhållits eller häktats. Häktena kan även ta in fängelsedömda personer, så kallade verkställighetsfall, i väntan på utplacering på anstalt. Dessutom tar man hand om personer som omhändertagits med stöd av olika lagar.

Eftersom statistiken redovisar händelser, till exempel antalet påbörjade fängelseverkställigheter eller antalet inskrivningar i frivård, kan en person förekomma i statistiken flera gånger under samma år, om personen omhändertagits av kriminalvården vid flera tillfällen under året.

Fängelsepopulationen kan mätas på olika sätt. Ett sätt är att redovisa uppgifter om personer som påbörjar en fängelseverkställighet under ett visst år. Ett annat sätt är att redovisa uppgifter om de personer som befinner sig på anstalt vid ett givet tillfälle (pågående fängelseverkställighet). Då får man med både nyintagna och de som befinner sig på anstalten sedan tidigare.

Statistiken över personer som påbörjat en fängelseverkställighet under ett givet år domineras av personer som dömts till kortare strafftider, medan statistiken över personer med en pågående fängelseverkställighet domineras av personer som dömts till längre strafftider. Eftersom fördelning efter kön, ålder och brott varierar med strafftidens längd, blir även dessa resultat olika beroende på vilken statistik som används.

Statistikens ändamål

Ändamålet med kriminalvårdsstatistiken är att ge en översiktlig och aktuell bild av Kriminalvårdens verksamhet på anstalt och i häkte. Statistiken är enbart deskriptiv och ger alltså inga djupgående förklaringar till de förändringar som skett under den redovisade perioden.

Statistikens innehåll

Följande populationer ingår i statistiken över kriminalvård 2022:

- medelantal inskrivna i häkte
- påbörjade och avslutade fängelseverkställigheter
- pågående fängelseverkställighet den 1 oktober
- personer som avtjänar fängelsestraff den 1 oktober
- planerade permissioner från anstalt
- permissioner genomförda med anmärkning från anstalt
- avvikelser från anstalt
- personer som upptar plats på anstalt och i häkte.

Kategorisering av brott

Brottsredovisningen utgår från det lagrum som personen dömts efter. En person kan vid ett och samma tillfälle dömas till en kriminalvårdspåföljd för flera brott. I tabellerna redovisas brotten därför efter huvudbrott.

Insamling och bearbetning

Kriminalvårdsstatistiken samlas in och kontrolleras av Kriminalvården, som sammanställer aggregerade underlag till den officiella statistiken. Statistiken granskas, sammanställs i tabeller och publiceras av Brå.

Jämförbarhet över tid

Statistik över kriminalvårdens klienter har i Sverige producerats sedan 1830. Statistiken produceras sedan 1996 av Brottsförebyggande rådet. Historisk statistik som publicerades innan dess finns för nedladdning på Statistiska centralbyråns (SCB) webbplats www.scb.se.

Tekniska, metodmässiga och juridiska förändringar

Statistikens tillförlitlighet och jämförbarhet över tid påverkas av olika faktorer. Här följer en sammanställning av olika systemtekniska, metodologiska och lagstiftningsrelaterade förändringar samt andra eventuella förändringar sedan 2014, som i olika utsträckning har påverkat statistiken över Kriminalvård-fängelse och häkte. Dessa förändringar bör beaktas vid tolkning av statistiken. De är redovisade i omvänd kronologisk ordning, med de senaste förändringarna först. Styckena är skrivna så att de kan läsas separat. Den som är intresserad av ett specifikt år eller händelse kan alltså gå direkt till det relevanta stycket. Förändringar som inträffade före 2014 finns dokumenterade i Kvalitetsdeklarationen över statistiken om Kriminalvård-fängelse och häkte på www.bra.se.

Förändringar år 2023

Ändringar i tabeller:

Tabell 7

Ny rad inlagd för redovisning av gärningar beskrivna i Brottsbalken kapitel 19, om brott mot Sveriges säkerhet.

Förändringar år 2022

Ny frivårdsstatistik

Ny frivårdsstatistik publiceras 2022. Det första året med den nya redovisningen är 2012. Statistiken redovisas i en egen rapport Kriminalvård-Frivård.

Ändringar i tabeller:

Tabell över platser och beläggning

Vid redovisning för 2022 infördes för anstaltsstatistiken nya rader för *kvinnor* respektive *män*.

Tabell 1

Vid redovisningen för 2022 korrigerades siffrorna för kategorin häktade och föremål för rättspsykiatrisk undersökning för åren 2018–2021.

Vid redovisningen för 2022 ändrades populationen i tabellen från *antalet inskrivna i häkte den 1 oktober* till *genomsnittligt antal inskrivna i häkte* under referensåret. Retroaktiva beräkningar av tabellen har genomförts för åren 2017–2021. I samband med ändring av populationen gjordes även en översyn av beräkningsgrunderna för statistiken. Den här översynen visade att tidigare års beräkningar i vissa fall har överskattat antalet intagna med omkring 1–3 klienter per år. Det har korrigerats i statistiken för data från 2017 till 2021.

Förändringar år 2021

Ändringar i tabeller:

Tabell 2

Medelbeläggning i anstalt togs 2021 bort ur tabell 2 och redovisas separat i rapporten Kriminalvård-Fängelse och häkte.

Förändringar år 2020

Begreppsändringar i statistiken

I samband med produktion för 2020 har Kriminalvården och Brå genomfört vissa namnändringar av begrepp. Måtten intagna på anstalt,

inskrivna på anstalt och avgångar på anstalt har därmed bytt namn enligt följande:

Intagna på anstalt har bytt namn till påbörjade fängelseverkställigheter.

Inskrivna på anstalt har bytt namn till pågående fängelseverkställigheter.

Avgångar från anstalt har bytt namn till avslutade fängelseverkställigheter.

I och med namnändringen införs även begreppet *fängelseverkställighet* med definitionen: En eller flera fängelsepåföljder som verkställs genom att den dömda avtjänar sitt straff på anstalt eller i häkte.

Covid-19-pandemins påverkan på kriminalvårdsstatistiken
Covid-19-pandemin påverkade Kriminalvårdens verksamhet. Framför allt var det rutiner i anslutning till permissioner och frivårdspåföljder som påverkades.

Ändringar i tabeller:

Tabell 2

Kriminalvården har under 2020 tagit fram en ny beräkningsmetod för medelbeläggning och beläggningsgrad. Den nuvarande beräkningen har använts för att räkna om medelbeläggningsstalen för åren 2018–2019. Från att tidigare ha beräknat medelbeläggningsstalen utifrån samtliga belagda *ordinarie platstyper* + platstypen *avskildhetsplatser* + platstypen *transportplatser* räknas nu enbart beläggning på *ordinarie platstyper*.

Förändringar år 2019

Ändringar i tabeller:

Tabell 2

Vid redovisningen för 2019 av *avslutad fängelseverkställighet, annan anledning* infördes statistik kategorin ”*Frigiven i avvaktan på laga kraft/högre rätts avgörande*”. Här hamnar personer som släpps från anstalt vid till exempel nöjdförklaring men innan domen har vunnit laga kraft i alla delar.

Bortfallande av påföljd har tagits bort som avgångshändelse ur kategorin *avslutad fängelseverkställighet ”annan anledning*”. En retroaktiv korrigering har gjorts för åren 2015–2019.

Tabell 8

Det tidigare begreppet *Utländsk medborgare* till *Utan svenskt medborgarskap* från och med 2019. Urvalet är detsamma som tidigare.

Tabell 12

Det tidigare begreppet *Utländsk medborgare* till *Utan svenskt medborgarskap* från och med 2019. Urvalet är detsamma som tidigare.

Förändringar år 2018

Ändringar i tabeller:

Tabell 13

I samband med produktionen av 2018 års statistik ändrades namnet på variabeln *Typ av anstalt* till *Anstaltens säkerhetsklass* med kategorier *säkerhetsklass 1, 2 och 3*. Vid jämförelse med tidigare år gäller att anstalt med säkerhetsklass 1 och 2 motsvarar kategorin sluten anstalt, och säkerhetsklass 3 motsvarar kategorin öppen anstalt.

Tabell 14

I samband med produktionen av 2018 års statistik ändrades namnet på variabeln *Typ av anstalt* till *Anstaltens säkerhetsklass* med kategorier *säkerhetsklass 1, 2 och 3*. Vid jämförelse med tidigare år gäller att anstalt med säkerhetsklass 1 och 2 motsvarar kategorin sluten anstalt, och säkerhetsklass 3 motsvarar kategorin öppen anstalt.

Förändringar år 2017

Ändringar i tabeller:

Tabell 2

I väntan på en ny definition av medelbeläggning redovisas en skattning utifrån den definition som gällde före 2017. De skattade medelvärdena redovisas i tabeller för åren 2017 och framåt.

Tabell 13

Sedan 2017 redovisas permissioner i statistiken utifrån de *planerade permissionernas utfall för referensåret*. Skillnaden mellan definitionerna beviljade och planerade permissioner är liten och består i att den nya definitionen inte innehåller de beviljade permissioner som inte hunnit få något utfall. Samtidigt ändrades definitionen av *misskötta permissioner* till *planerade permissioner genomförda med anmärkning*.

Förändringar år 2016

Ändringar i tabeller:

Tabell 2

2016 korrigerades vissa värden för åren 2011–2013 vad det gäller *avgångar* (för kategorierna *Avgått under året*, *Frigivits*, *Villkorligt frigivna* respektive *Helt verkställt*).

Förändringar år 2015

Ändringar i tabeller:

Tabell 5

Vid redovisningen för 2015 gjordes förändringar i variabeln *tidigare kriminalvårdspåföljd* med tre ömsesidigt uteslutande kategorier: *ingen påföljd*, *endast frivård* samt *frihetsberövande*. Variabeln har även ändrats från att avse enbart verkställigheter som *pågått* de fem åren innan nuvarande verkställighet, till att avse samtliga som *påbörjats*. Brå har korrekterat tidigare publicerade statistikvärden för åren 2004–2014.

Tabell 14

I juni 2015 korrigerades uppgifterna om antalet rymningar från sluten anstalt för åren 2007, 2008 och 2009. Totalsummorna för dessa år kan vara något under- eller överskattade.

Förändringar år 2014

Förändring av åldersgrupper i statistiken

I 2014 års statistik har åldersgrupperna 15–17 år och 18–20 år sammanslagits till en åldersgrupp (15–20 år) för att undvika redovisning av små tal.

Brå ansvarar för den officiella kriminalstatistiken och har till uppgift att förse rättsväsendets myndigheter, brotts-förebyggande aktörer och övriga användare med statistik av god kvalitet som underlag för verksamhetsuppföljning, beslutsfattande, utredningsverksamhet och forskning.

Utifrån insamlade uppgifter från rättsväsendets administrativa system, sammanställer och presenterar Brås enhet för rättsstatistik årligen cirka 1 100 tabeller på månads-, kvartals- och årsbasis inom områdena brott, personer lagförda för brott, kriminalvård och återfall i brott. Uppgifterna redovisas på såväl nationell som regional och lokal nivå.

Tabellerna publiceras på Brås webbplats, www.bra.se/statistik, tillsammans med tolkningsanvisningar, kommentarer och analyser.

Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM

Tel +46 (0) 8 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra- 1179